

II

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

413. PLENARNO ZASEDANJE, DNE 15. IN 16. DECEMBRA 2004

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o evropski zavarovalni pogodbi

(2005/C 157/01)

Dne 17. julija 2003 je Evropski ekonomsko-socialni odbor v skladu s pravilom 29 svojega poslovnika sklenil pripraviti mnenje na lastno pobudo o evropski zavarovalni pogodbi.

Skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, ki je bila odgovorna za pripravo dela Odbora o tej zadevi, je 10. novembra 2004 sprejela mnenje. Poročevalec je bil g. Pegado Liz.

Na svojem 413. plenarnem zasedanju dne 15. in 16. decembra 2004 (seja dne 15. decembra 2004) je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel to mnenje s 137 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima.

1. Uvod in razlogi

sedanje raznolikosti v zakonodaji, ki opredeljuje in ureja zavarovalne pogodbe;

1.1 Temeljna načela, ki urejajo oblikovanje in veljavnost zavarovalnih pogodb, se v različnih pravnih sistemih držav članic EU razlikujejo, čeprav imajo skupni izvor in zelo podobne strukture.

- opredeliti skupna načela v različnih nacionalnih sistemih, ki veljajo za zavarovalne pogodbe, in področjih, ki bi jih lahko — tehnično in pravno — uskladili;

1.2 Glede na dejstvo, da gre za ključno sestavino v delovanju enotnega trga zaradi dodatne varnosti, ki jo vnaša v poslovne odnose med strokovnjaki v zavarovalništvu in potrošniki, bodo razlike v zakonodaji, ki ureja bistvene vidike zavarovalnih pogodb v različnih pravnih sistemih, verjetno ovirale dokončno oblikovanje enotnega trga in dodatno oteževale čezmejno trženje tega finančnega instrumenta.

- preučiti možne rešitve in predložiti modele, formule ali instrumente, ki jih bo treba sprejeti, da bi lahko zagotovili ustrežnejšo zakonodajo na ravni Skupnosti, ki bo urejala zavarovalne pogodbe.

1.3 Sedanje mnenje na lastno pobudo si torej prizadeva pristojne nacionalne organe in organe Skupnosti opozoriti, da je potrebno in priporočljivo:

- navesti teme in probleme za potrošnike ter za dokončno uvedbo in nemoteno delovanje enotnega trga, ki izvirajo iz

1.4 Od začetka pripravljalnega dela za to mnenje na lastno pobudo je obveljalo, da je treba zagotoviti sodelovanje in vključitev članov Skupine za „ponovno formuliranje evropskega zavarovalnega pogodbenega prava“, ki jo vodi in usklajuje častni profesor prava na Univerzi v Innsbrucku Fritz Reichert — Facilides; skupina vključuje ugledne pravnike in strokovnjake za zavarovalno pravo iz 15-ih evropskih držav.

1.4.1 S precejšnjim zadovoljstvom je bilo zato sprejeto dejstvo, da je prof. Reichert — Facilides takoj sprejel vabilo, da kot strokovnjak sodeluje s poročevalcem. V ta namen je prof. Reichert-Facilides takoj pripravil svoj začetni prispevek (Dokument o stališču I).

1.4.2 Med oblikovanjem tega mnenja je prof. Reichert — Facilides nepričakovano preminil.

1.4.3 Njegovo vseživljenjsko zanimanje in obsežno akademsko delo v zavarovalništvu skupaj z osnutkom „ponovnega formuliranja“ popolnoma upravičujejo tukajšnjo omembo in poseben izraz zahvale za njegovo izjemno predanost v poklonitev njegovemu spominu.

1.4.4 To popolnoma razlaga in zagotavlja tukajšnji citat, ki vsebuje precejšnji del njegovega „dokumenta o stališču I“ v dodatku; ta dokument je bil pripravljen kot uvod v pripravo njegovega mnenja in je bil verjetno med zadnjimi, ki jih je napisal.

„1. Raznolikost evropskega zavarovalnega pogodbenega prava je resna ovira za enotni zavarovalniški trg. Tako je na začetku ugotovila Skupina. To tudi jasno poudarja sam EESO; v svojem mnenju na lastno pobudo ‚Potrošniki in zavarovalniški trg‘ z dne 29. januarja 1998 (UL C 95 z dne 30. marca 1998, str. 72; primerjaj tam, npr. št. 1.6. in 2.1.9. odst. 2). Medtem je bilo videti, da je Komisija podprla ta vidik (glej Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu z dne 12. februarja 2003: Bolj skladno evropsko pogodbeno pravo — Akcijski načrt, KOM(2003) 68 končna verzija, UL C 63 z dne 15. marca 2003, str. 1; v nadaljnjem besedilu kot Akcijski načrt; primerjaj tam, npr. št. 27, 47/48, 74).

2. Pravo na splošno in, seveda, tudi zavarovalno pogodbeno pravo se lahko uskladi na podlagi temeljite primerjalne raziskave prava. Cilj dela Skupine je rešitev ponovnega formuliranja. Kaj pomeni ‚ponovno formuliranje‘ [‚restatement‘]? Beseda izvira iz glagola ‚to restate‘, kar pomeni ‚izraziti ponovno ali prepričljivo‘. Na pravnem področju je ‚restatement‘ strokovni izraz, ki se uporablja v Združenih državah. Opisuje — kot je dobro poznano ‚v stroki‘ — zgoščen dokument pravnih pravil, izvedenih iz različnih, vendar v bistvu podobnih virov, sistematiziran in poenoten v smislu ‚najboljše rešitve‘. Delo opravlja Ameriški pravni inštitut (American Law Institute) zasebno, in ne na zakonodajni podlagi. Podobnosti v pomenu virov v ZDA izhajajo iz osnove občega prava (različnega) v zasebnem pravu različnih držav. V evropskem zavarovalnem pravu so vsebinske podobnosti primerljive zaradi njegovega predmeta: ‚zavarovanja‘. Ta predmet zaradi svoje narave povzroča podobne ureditvene potrebe. Smernice za iskanje ‚najboljše rešitve‘ za zavarovalno pogodbeno pravo so lahko naslednje. Prvič je treba ustrezno preučiti glavno nalogo celotnega zavarovalnega pogodbenega prava: zagotoviti pravni okvir

za učinkovito prevzemanje tveganja s strani zavarovalatelja in tako jamčiti dobro delovanje zavarovalnega poslovanja. Drugič se zdi nujno, da se nasprotni interesi strank pazljivo uravnotežijo. Zato je treba ustrezno priznati sodobnemu trendu dajanja sorazmerno visoke stopnje varstva imetniku zavarovalne police.

3. Ponovno formuliranje, kot ga predvideva naša skupina, se posveča obveznim predpisom (delno obveznim, v dobro imetnika zavarovalne police). Zakaj tako? Zavedati si je treba, da ‚živečega prava‘ zavarovalnih pogodb večinoma ne najdemo v statutih, temveč v pogojih standardnih pogodb. Upoštevanje tega ne pomeni le priznati dejansko stanje, temveč tudi zavezanost k načelu pogodbene svobode. Po drugi strani ostaja bistvena naloga zakonodajalca, da to svobodo omeji. To je treba storiti zaradi javne politike in zaradi varstva imetnika zavarovalne police (ali tretjih oseb, za katere se sklene zavarovanje). Posebno pozornost je treba nameniti pogodbenim klavzulam, ki so lahko podlaga za izgubo zavarovalnega varstva. Tehnična sredstva za doseganje teh ciljev so — v celotnem evropskem pravnem redu — zakonodajno oblikovanje (delno) obveznih določb zavarovalnega pogodbenega prava. — Težave, ki so se doslej pojavile zaradi enotnega trga, so v akcijskem načrtu nakazane s temi besedami: ‚... Države članice so oblikovale pravila, ki so lahko vključena v zavarovalno pogodbo ali ne. Če se ta pravila razlikujejo, lahko vplivajo na produkte, ki se ponujajo prek meja. Seveda pravo spodbujanje notranjega zavarovalniškega trga zahteva uskladitev/poenotenje teh omejitev zavarovalne pogodbene svobode, — s posledicami, da se vse (standardne) pogodbe, ki upoštevajo te enotne norme, konkurenčno ponudijo v vseh evropskih državah in tako zagotovijo nedeljivost trga. Prav to je cilj, h kateremu je usmerjeno delo pri projektu‘.

4. Delo pri pripravi pravne primerjave (kot je zgoraj navedeno v točki 2) je usmerjeno, vsaj kar zadeva našo projektno skupino, zgolj v njeno vsebino. Vključeni so strokovnjaki s področja zavarovalnih pogodb 16-ih pravnih redov (iz in zunaj EU).

5. Postavlja se vprašanje, ali naj ponovno formuliranje nadomesti veljavna nacionalna pravila ali zagotovi dodatni (trenutno šestnajsti) model, posebno za preoblikovalne pogodbe. Problem je izpostavljen v Akcijskem načrtu, ki odpira razpravo za tako imenovani neobvezni instrument. To vprašanje se za sedaj ne bo nadalje obravnavalo.

6. Pri primerjalnem delu v zvezi z zavarovalnim pogodbenim pravom se je treba podrobno posvetiti splošnemu pogodbenemu pravu. Projektna skupina je temu zavezana zlasti z neprestanim upoštevanjem in preučevanjem tako imenovanih načel Lando/Beale. Poleg tega tesno sodeluje s ‚Študijsko skupino za Evropski civilni zakonik‘ (profesorja von Bar in Beale). Znotraj te organizacije je Skupina, ki ji je bila zaupana odgovornost zlasti za zavarovalno pogodbeno pravo“.

1.5 Pripravi tega mnenja so bili namenjeni različni sestanki s predstavniki Evropske komisije, ki se ukvarjajo z zavarovalništvom in dokončnim oblikovanjem enotnega trga, CEA (European Federation of National Insurance Associations — Evropska zveza nacionalnih zavarovalnih združenj), BEUC (European Consumers' Organisation — Evropska potrošniška organizacija); to je omogočilo, da smo zbrali podatke, odzive in predloge o tej temi.

1.6 Sklenjeno je bilo tudi, da se pripravi vprašalnik, ki bo poslan široki paleti nacionalnih organov in organov Skupnosti — javnih in zasebnih —, ki zastopajo glavne interesne skupine. Hkrati se bo zaslišalo glavne predstavnike udeleženih interesnih skupin (zavarovateljev, proizvodnih podjetij ter drugih strokovnjakov in potrošnikov) ter pravne strokovnjake in akademike iz različnih okolij in pravnih sistemov.

1.7 V tem mnenju je opisana večina odgovorov na vprašalnik, skupaj z odzivi in predlogi z zaslišanja, ki je potekalo dne 16. aprila 2004.

2. Nekaj precedenčnih primerov

2.1 To ni nova objava EESO. Evropski ekonomsko-socialni odbor je namreč objavil že mnenje o „Potrošnikih na zavarovalniškem trgu“⁽¹⁾; v njem je opozoril na „predlog za direktivo Sveta o usklajevanju zakonov in drugih predpisov glede zavarovalnih pogodb“⁽²⁾, namen katerega je bil predvsem uskladiti nekatera osnovna pravila in predpise, ki so povezani z zavarovalnim pogodbenim pravom; Odbor je v svojem mnenju obžaloval tudi dejstvo, da Komisija do tedaj ni vnovič preučila tega vprašanja, „četudi med zavarovatelji in potrošniškimi organizacijami prevladuje mnenje, da je celi vrsti ovir, ki preprečujejo uresničitev enotnega trga na tem področju mogoče slediti vse do časa, ko zakonodaje Skupnosti o zavarovalnih pogodbah še ni bilo (minimalna raven usklajevanja materialnega prava)“⁽³⁾.

2.1.1 Odbor je nadalje v svojem mnenju kot prvo od mnogih priznanih splošnih ovir za učinkovito izvajanje enotnega zavarovalniškega trga ponazoril „popolno pomanjkanje usklajenosti na ravni materialnega prava ali, z drugimi besedami, minimalne ravni pravne ureditve na področju zavarovalnega pogodbenega prava v Evropski uniji“⁽⁴⁾.

2.1.2 Poleg tega je Odbor opozoril na dejstvo, da „na ravni Skupnosti ni pravnega okvira, ki bi opredeljeval pravila za minimalno raven preglednosti v splošnih zavarovalnih pogodbah, vključno s premoženjskim zavarovanjem ali, natančneje, ki bi opisoval nepošteno pogodbeno klavzulo v zavarovalništvu, ali celo določal splošna načela dobre vere ali pogodbenega ravnotežja v zavarovalništvu“⁽⁵⁾.

(1) Poročevalec: g. Manuel Ataíde Ferreira, UL C 95 z dne 30. marca 1998.

(2) KOM(79) 355 končna verzija, v UL C 190, z dne 28.7.1979, spreminjeno s KOM(80) 854 končna verzija, v UL C 355 z dne 31.12.1980: mnenji EESO in EP sta navedeni v UL C 146 z dne 16.6.1980 oziroma v UL C 265 z dne 13.10.1980. Njuni besedili bosta obravnavani v točki 5 tega mnenja.

(3) Glej spodnjo opombo 1 pod točko 2.1.9.

(4) Glej spodnjo opombo 1 pod točko 2.3.1.1.1.

(5) Glej spodnjo opombo 1 pod točko 3.4.

2.1.3 Odbor je še natančneje poudaril, da: „je zaradi raznolikosti načinov, na katere vsaka država članica ureja ta vprašanja — ali jih sploh ne — celoten trg, kjer konkurenca še zdaleč ni uravnotežena, saj bodo akterji ene strani združili moči v škodo akterjev na drugi strani, prepuščen samemu sebi. To pomeni, da obstaja ogromno število različnih rešitev za tako rekoč identične razmere znotraj enotnega trga, zlasti glede čezmejnih transakcij, ki postajajo s prihodom informacijske družbe vse preprostejše“⁽⁶⁾.

2.1.4 Po opravljeni analizi področij, za katera je Odbor menil, da bi jih bilo treba med seboj uskladiti, je le-ta zaključil svoje mnenje z opozorilom Komisiji in državam članicam „o priporočljivosti vnovične preučitve osnutka direktive Komisije iz leta 1979 o uskladitvi zakonov in drugih predpisov glede zavarovalnih pogodb v smislu načela subsidiarnosti“⁽⁷⁾; Odbor je pozval Komisijo, naj si kar najbolj prizadeva pri opredeljevanju skupnih minimalnih zahtev na ravni Skupnosti za zavarovalne pogodbe (osnutek direktive)⁽⁸⁾.

2.2 Poleg tega potrošniške organizacije in združenja strokovnjakov v zavarovalništvu že dalj časa opozarjajo na potrebo po nadaljnjem usklajevanju zakonodaje o zavarovalnih pogodbah.

2.2.1 Že leta 1986 je Skupina za evropsko pravo varstva potrošnikov opozarjala na potrebo po določeni stopnji usklajenosti med zakoni o zavarovalnih pogodbah v Skupnosti in določila vidike zavarovalno-pogodbenih odnosov, za katere je menila, da se morajo uskladiti.⁽⁹⁾

(6) Glej spodnjo opombo 1 pod točko 3.6.1.

(7) Glej spodnjo opombo 1 pod točko 4.3.6.

(8) Sprejeto je bilo stališče, da mora direktiva vključevati naslednje vidike:

- Minimalne predpogodbene informacije;
- Seznam ključnih izrazov in njihovih pomenov;
- Seznam tipičnih nepoštenih določil v zavarovalnih pogodbah;
- minimalno obvezno vsebino vseh zavarovalnih pogodb;
- vse pogodbene obveznosti, ki so skupne vsem zavarovalnim pogodbam;
- osnovna načela in pravila vseh zavarovalnih pogodb;
- začasno odškodninsko shemo za zavarovanje odgovornosti;
- obvezno povezavo med premijami in vrednostjo tveganj, zlasti v smislu avtomatične amortizacije zavarovanih predmetov v skladu z njihovo starostjo in ustreznega znižanja premij;
- uvedbo usklajenih minimalnih t. i. „cooling off“ obdobj, v katerih je potrošnikom omogočeno odstopiti od pogodbe;
- zahtevo po tem, da so politike lahko berljive in razumljive, ter da so v predpogodbeni fazi in pred podpisom dani na voljo tako splošni kot tudi posebni pogoji.

Glej spodnjo opombo 1 pod točko 4.5. Ta vrstica je bila znova povzeta in citirana v različnih mnenjih EESO, kot je nedavno mnenje o Predlogu za direktivo Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi direktiv Sveta 72/166/EGS, 84/5/EGS, 88/357/EGS, 90/232/EGS in Direktive 2000/26/ES o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil, v zvezi s katerim je poročal g. Levaux (točka 4.3.) UL C 95, z dne 23.4.2003.

(9) „ECLG-Consumer Insurance (ECLG-Zavarovanje potrošnikov)“, v Journal of Consumer Policy (Reviji za potrošniško politiko) (1986), str. 205–228.

2.2.2 BEUC (Evropska potrošniška organizacija) že vsaj od leta 1994 opozarja na smotnost vzpostavitve „osnovnega pravnega okvira“ za obravnavanje ključnih vidikov zavarovalnih pogodb, ki bi lahko pomenile „skupno minimalno pravno podlago“.

2.2.3 Podobno stališče so decembra 1998 izrazile tudi različne organizacije, ki so predstavljale interese potrošnikov.

2.2.4 CEA (Evropska zveza nacionalnih zavarovalnih združenj) je v svojih nedavnih pripombah k Sporočilu Komisije o skladnejšem evropskem pogodbenem pravu najprej poudarila, da je Komisija upravičeno ugotovila, da „raznolikost nacionalnih predpisov, ki urejajo zavarovalne pogodbe, sklenjene s potrošniki, zavira razvoj čezmejnih transakcij v zavarovalniškem sektorju“, in nato poudarila, da „sta število in zapletenost določb, vsebovanih v različnih besedilih v okviru pogodbenega prava v zavarovalniškem sektorju resen problem glede tako imenovanega ‚usklajenega‘ pravnega reda Skupnosti“.

2.2.4.1 Potem ko je Odbor naštel celo vrsto primerov nesmiselnega prekrivanja identičnih ali neupravičeno raznolikih določb v različnih veljavnih besedilih Skupnosti, je sprejel zaključno ugotovitev in podprl „ta predlog za izboljšanje pravnega reda Skupnosti“, če se bo predhodno primerno analiziralo stroške in ugodnosti ter posvetovalo z zainteresiranimi stranmi ob namenjanju posebne pozornosti oviram za enotni trg ⁽¹⁰⁾.

2.3 Komisija je v svojih sporočilih o „Evropskem pogodbenem pravu“ ⁽¹¹⁾ in „Skladnejšem evropskem pogodbenem pravu — Akcijskem načrtu“ ⁽¹²⁾ navedla, da po mnenju nekaterih teles, s katerimi se je posvetovala, zavarovalne pogodbe povzročajo več problemov na področju finančnih storitev zaradi „raznolikosti nacionalnih predpisov“, ki so v uporabi. Zato je treba upoštevati možnost, da „bo morda potrebno nadaljnje usklajevanje tovrstnih ukrepov, da se vzpostavi ravnotežje med potrebo po večji enotnosti nacionalnih pravil in potrebo po ohranjanju inovacije in izbire izdelka“, kar naj bo tudi prednostna naloga pri „nadaljnjih ukrepih v zvezi z Akcijskim načrtom za boljši pravni red“ ⁽¹³⁾.

2.4 Ne nazadnje Evropski parlament v svoji Resoluciji o Sporočilu Komisije o zgoraj omenjenem akcijskem načrtu obžaloval „pomanjkanje zgodnjih ukrepov, s katerimi bi v nekaterih sektorjih razvili neobvezne instrumente, kot so potrošniške transakcije in zavarovanje, katerih znatne koristi bi lahko pripomogle k nemotenemu delovanju notranjega trga ter povečevanju transakcij in trgovanju v Skupnosti,“ in meni, da mora biti „zaradi lažjega čezmejnega trgovanja na notranjem trgu prva prednostna naloga nadaljevati z

uvajanjem neobveznega instrumenta v nekaterih sektorjih, zlasti tistih v zvezi s potrošniškimi in zavarovalnimi pogodbami, in zato poziva Komisijo, naj to obravnava kot prednostno nalogo ob hkratnem upoštevanju visoke ravni varstva potrošnikov in integracije primernih obveznih določb, da se na področju potrošniških in zavarovalnih pogodb zagotovi neobvezni instrument“ ⁽¹⁴⁾.

3. Odgovori na vprašalnik in zaslisanje z dne 16. aprila 2004

3.1 Na vprašalnik, ki je bil pravočasno poslan številnim telesom, je odgovorilo 27 nacionalnih regulativnih organov v več državah ter predstavnikov zavarovalniških družb, industrije, trgovine in potrošnikov.

3.1.1 Odgovori so bili prejeti iz Avstrije, Belgije, Finske, Francije, Nemčije, Liechtensteina, Litve, Malte, Norveške, Poljske, Slovaške, Slovenije in Švedske.

3.1.2 Člani projektne skupine za ponovno formuliranje evropskega zavarovalnega pogodbenega prava so poslali en skupen odgovor.

3.2 Jasna in nedvoumna večina je menila, da:

- a) je pomanjkanje obveznih predpisov zavarovalnega prava ovira za čezmejno opravljanje zavarovalnih storitev, in navedla številne primere;
- b) te razmere pomenijo oviro za odjemalce, ki želijo skleniti zavarovanje pri tujih zavarovateljih, in podala nešteto primerov;
- c) to dejstvo pomeni oviro, ki zavarovalnim posrednikom onemogoča čezmejno opravljanje njihovih storitev, in navedla številne primere;
- d) bi usklajenost obveznih predpisov zavarovalnega pogodbenega prava zavarovateljem, odjemalcem in zavarovalnim posrednikom pomagala povečati čezmejne zavarovalne transakcije;
- e) je Direktiva Komisije iz leta 1979 še vedno dobra podlaga za razpravo o tej zadevi, čeprav je bila preoblikovana na podlagi novih pogojev in v skladu z drugačnimi parametri, o katerih so nekateri anketiranci podali primere in predloge.

3.3 Zaslisanja se je udeležilo 46 predstavnikov 36-ih ustanov iz 17-ih držav.

⁽¹⁰⁾ Opomba Evropske zveze nacionalnih zavarovalnih združenj (CEA) z dne 4.6.2003.

⁽¹¹⁾ KOM(2001) 398 končna verzija z dne 11.7.2001 (UL C 255 z dne 13.9.2001).

⁽¹²⁾ KOM(2003) 68 končna verzija z dne 12.2.2003

⁽¹³⁾ Akcijski načrt – točka 74. Glej tudi točke 27, 47 in 48 istega dokumenta

⁽¹⁴⁾ Dok. A5-0256/2003, sprejet na zasedanju Evropskega parlamenta z dne 2.9.2003, točki 11 in 14.

3.4 Večina odgovorov na vprašalnik, skupaj z razpravami, ki so potekale med zaslišanjem, kažejo na splošno soglasje, ki se lahko povzame, kot sledi:

3.4.1 Nacionalni pravni predpisi, ki urejajo zavarovalne pogodbe, se med seboj občutno razlikujejo.

3.4.2 Izjemno pomanjkljivo je usklajevanje v zvezi z zavarovalnim pravom na ravni EU, kar vpliva na uresničevanje notranjega trga na tem področju.

3.4.3 Določena stopnja usklajenosti je zaželena/potrebna, zlasti za mala in srednje velika zavarovalna podjetja (posamezni potrošniki ter mala in srednje velika podjetja), da se preprečijo neenakosti in razlikovanje (masovno tveganje).

3.4.4 Pri usklajevanju zavarovalnega pogodbenega prava je treba ubrati postopen pristop in se hkrati izogniti pretirani strogosti, saj usklajevanje ni samo sebi namen, temveč sredstvo za uresničitev enotnega trga, in mora kot takšno tudi izpolnjevati načela nujnosti in proporcionalnosti.

3.4.5 Prednostni cilji usklajevanja morajo biti:

- obvezni pravni predpisi,
- splošni del zavarovalnega pogodbenega prava.

3.4.6 Oblika vzorčne pogodbe, ki bo nastala kot rezultat usklajevanja, bi lahko bila „neobvezna“, vsa njena določila in sestavni deli pa morajo biti za stranke obvezni takoj po njenem sprejetju.

3.4.7 Instrument Skupnosti, ki se bo uporabljal pri sprejemanju vzorčne pogodbe, mora biti predpis, da se lahko zagotovi popolna usklajenost.

3.4.8 Predlogi v direktivi Komisije iz leta 1979–80, kot je bila spremenjena, da je lahko upoštevala predloge Evropskega parlamenta in EESO, bi lahko zagotavljali izhodišče za pripravo osnutka predpisa, vendar jih je treba temeljito obnoviti glede na vmesne napredke v zavarovalnem pravu.

3.4.9 Usklajevanje, kot je orisano zgoraj, bi lahko pospeševalo čezmejno zavarovalništvo in pripomoglo k nadaljnjemu razvoju enotnega trga na tem področju.

3.4.10 Člen 95 Pogodbe bi lahko zagotavljal pravno podlago za tako pobudo.

3.5 Nekateri anketiranci in udeleženci so dodali naslednje:

3.5.1 Usklajevanje mora biti „neobvezno“ in omejeno na opredeljevanje temeljnih konceptov.

3.5.2 Usklajevanje se mora nanašati le na čezmejne pogodbe in fizične osebe.

3.5.3 Usklajevanje ni zdravilo za nerazvitost enotnega trga na področju zavarovalništva.

3.5.4 Zaradi njihovih posebnosti je treba večjo pozornost namenjati družbam za vzajemno zavarovanje ter telesom za socialno skrbstvo in socialno varstvo.

4. Potreba po pobudi na ravni Skupnosti

4.1 Notranji trg in zavarovalništvo

4.1.1 Splošne ugotovitve o odnosu med notranjim trgom in zavarovalništvom

4.1.1.1 Evropski notranji trg obsega območje brez notranjih meja, ki omogoča prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala (člen 14(2) Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti). „Zavarovalništvo“ spada na področje svobode opravljanja storitev (členi 49–55 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti) ali pravice do ustanavljanja, odvisno od okoliščin posameznega primera. Zavarovatelji, ki opravljajo čezmejne storitve ali se ustanavljajo v drugi državi članici, so privedli do tega, da nacionalni zavarovalni proizvodi konkurirajo njihovim lastnim zavarovalnim policam.

4.1.1.2 Zaradi tega se poveča raznovrstnost izbire potencialnih imetnikov zavarovalne police. V idealnih razmerah bi morala biti pozitivna selekcija s strani odjemalcev, ki želijo skleniti zavarovanje, „nevidna roka“, ki vodi notranji zavarovalniški trg.

4.1.1.3 Na nadaljnje svoboščine vplivajo zavarovalniške zadeve: zagotovljen je prost prenos premij in prihodkov od zavarovanja (glej člen 56 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti). Razen tega ne sme menjava običajnega prebivališča imetnikov zavarovalne police, ki uveljavljajo svojo svobodo skladno s členom 18 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti, iz enega območja sodne pristojnosti v drugega, škodljivo učinkovati na njihove zavarovalne police.

4.1.2 Status usklajevanja zavarovalnega prava in zavarovalnega pogodbenega prava

4.1.2.1 Zaradi te široke palete odnosov med zavarovalnim pravom in svoboščinami Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti je Evropska skupnost začela usklajevati pomembne sektorje zavarovalnega prava za (nemoteno) delovanje notranjega trga. Zakonodaja o zavarovalniškem nadzoru se je na ozemlju celotne Evropske skupnosti in Evropskega gospodarskega prostora znatno uskladila s tako imenovanimi „tremi generacijami“ zavarovalniških direktiv.

4.1.2.2 Na podlagi teh dosežkov je bil uveden sistem enotnega podeljevanja licenc in nadzora v domači državi — kot je bilo predvideno že v odločitvi Sodišča Evropskih skupnosti z dne 4. decembra 1986⁽¹⁵⁾. V zavarovalnem pogodbenem pravu je usklajevanje bolj ali manj omejeno na vprašanja zasebnega mednarodnega in mednarodnega procesnega prava.⁽¹⁶⁾

4.1.2.3 Materialno zavarovalno pogodbeno pravo se je uskladilo le v posebnih sektorjih in še znotraj teh le za posebna vprašanja. Znatno del prava je, denimo, že usklajen na področju zavarovanja avtomobilske odgovornosti⁽¹⁷⁾. Skupna pravila so znana tudi na področju zavarovanja stroškov postopka⁽¹⁸⁾.

4.1.2.4 Vendar je velika večina predpisov materialnega zavarovalnega pogodbenega prava, tj. splošni del, ki predvideva predpise, veljavne za vse zavarovalniške panoge, še vedno predmet nacionalne zakonodaje. Ob tej ugotovitvi se neizogibno postavlja vprašanje, ali je usklajevanje zavarovalnega pogodbenega prava sploh potrebno za omogočanje nemotene delovanje notranjega zavarovalniškega trga. Če razhajanja v nacionalnem zavarovalnem pogodbenem pravu pomenijo oviro za uresničevanje notranjega zavarovalniškega trga, je treba na vprašanje odgovoriti pritrdilno.

⁽¹⁵⁾ Sodišče Evropskih skupnosti z dne 4. decembra 1986 Poročila Sodišča Evropskih skupnosti 1986, 3755 (Komisija / Nemčija).

⁽¹⁶⁾ Mednarodno procesno pravo: Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22.12.2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in trgovinskih zadevah; UL 2001 št. L 12/1 (zadnja sprememba UL 2002 št. L 225/13), členi 8–14; zasebno mednarodno pravo: Konvencija o pravu, ki se uporablja za pogodbene obveznosti z dne 19.6.1980, UL 1980 št. L 166, zlasti odstavka 3 in 4 člena 1; sekundarno pravo: Druga direktiva Sveta 88/357/EGS z dne 22.6.1988 o uskladitvi zakonov in drugih predpisov o neposrednem zavarovanju razen življenjskem zavarovanju, ki opredeljuje določbe za učinkovito uživanje svobode opravljanja storitev, in o spremembi Direktive 73/239/EGS; UL 1988 št. L 172/1 (zadnja sprememba UL 1992 št. L 228/1), zlasti člen 2, lit. c) in d); členi 3, 5, 7 in 8; Direktiva Sveta 92/49/EGS z dne 18.6.1992 o uskladitvi zakonov in drugih predpisov o neposrednem zavarovanju razen življenjskem zavarovanju ter o spremembi direktiv 73/239/EGS in 88/357/EGS (Tretja direktiva o premoženjskem zavarovanju); UL 1992 št. L 228/1 (zadnja sprememba UL 2003 št. L 35/1), zlasti člen 1, lit. a) in b); členi 27, 28, 30 in 31; Direktiva 2002/83/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5.11.2002 o življenjskem zavarovanju; UL 2002 št. L 345/1; zlasti člena 32 in 33; v zvezi z zasebnim mednarodnim pravom glej *Reichert-Facilides d'Oliveira* (ur.), *International Insurance Contract Law in the EC* (Mednarodno zavarovalno pogodbeno pravo v ES), Deventer 1993; *Reichert-Facilides* (Hg.), *Aspekte des internationalen Versicherungsvertragsrechts im EWR*, Tübingen 1994.

⁽¹⁷⁾ Direktiva Sveta 72/166/EGS z dne 24.4.1972 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilnopravne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti; UL 1972 št. L 103/1 (zadnja sprememba UL 1984 št. L 8/17); Druga direktiva Sveta 84/5/EGS z dne 30.12.1983 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil; UL 1984 št. L 8/17 (zadnja sprememba UL 1990 št. L 129/33); Tretja direktiva Sveta 90/232/EGS z dne 14.5.1990 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil; UL 1990 št. L 129/33; Direktiva 2000/26/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16.5.2000 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju avtomobilske odgovornosti, ki spreminja direktivi Sveta 73/239/EGS in 88/357/EGS (Četrta direktiva o zavarovanju avtomobilske odgovornosti); UL 2000 št. L 181/65; peto direktivo je Komisija predlagala z dne 7. junija 2002, KOM (2002) 244 končna verzija = UL 2002 št. C 227 E/387.

⁽¹⁸⁾ Direktiva Sveta 87/344/EGS z dne 22.6.1987 o uskladitvi zakonov in drugih predpisov o zavarovanju stroškov postopka; UL 1987 št. L 185/77.

4.2 Zavarovalno pogodbeno pravo kot ovira za delovanje notranjega zavarovalniškega trga

4.2.1 Dejansko stanje: nepopolno izoblikovan notranji zavarovalniški trg

4.2.1.1 Empirični podatki kažejo, da so ukrepi, ki jih je do danes sprejela Evropska skupnost⁽¹⁹⁾, sicer znatno izboljšali, ne pa tudi dokončno izoblikovali delovanje notranjega zavarovalniškega trga⁽²⁰⁾. To, na primer, drži za svobodo opravljanja storitev na področju zavarovanja za masovna tveganja, ki je zagotovljena od člena 49 naprej v Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti in predvidena z direktivami o zavarovalnem pravu, vendar je — dejansko — ne uresničujejo niti zavarovalniška industrija niti odjemalci.

4.2.2 Splošno ozadje današnjega položaja

4.2.2.1 Dejansko stanje, kot je opisano zgoraj, je možno pojasniti z vpogledom v njegovo splošno pravno ozadje. Ključni dejavnik je dejstvo, da se zavarovanje pogosto šteje za „pravni proizvod“. To je povezano z dejstvom, da je proizvod, ki ga zavarovalniška družba prodaja, sama zavarovalna pogodba, ki jo pogodbeni stranki skleneta v skladu s svojo avtonomijo in (obvezno) zakonodajo, ki se uporablja za pogodbo.

4.2.2.2 Vsekakor ni razloga za skrb glede nemotene delovanja notranjega trga, vse dokler avtonomija pogodbenih strank na področju zavarovalnega pogodbenega prava slednjim omogoča, da oblikujejo zavarovalne proizvode po svojih vzajemnih preferencah.

4.2.2.3 Vendar je zavarovalništvo predvsem predmet obveznih predpisov⁽²¹⁾. Nekateri od teh so hkrati tudi mednarodno obvezujoči.

⁽¹⁹⁾ Navedeno v podrazdelku 4.1.2.

⁽²⁰⁾ Glej Eurostat.

⁽²¹⁾ Taki predpisi se lahko smatrajo kakor brezpogojno obvezni, ko pogodbene stranke ne smejo odstopati od njih na podlagi sporazuma. Kakor delno obvezni se smatrajo v primerih, ko se pogodbene stranke smejo dogovoriti (le) o določilih, ki so za odjemalca ugodnejši od zakonsko določenih predpisov.

4.2.2.4 Dejansko je proizvod določenega zavarovatelja do precejšnje mere oblikovan v skladu z zakonodajo, ki se uporablja za zavarovalno pogodbo. Prav zato so lahko razlike v nacionalnem zavarovalnem pravu ovira za notranji trg. Akcijski načrt Komisije o skladnejšem evropskem pogodbenem pravu to dejstvo javno priznava⁽²²⁾. To bo dokazano v nadaljnjem besedilu, z vpogledom v perspektive zavarovatelja (pod 4.2.3), imetnika zavarovalne police (pod 4.2.4) in zavarovalnih posrednikov (pod 4.2.5).

4.2.3 Perspektiva zavarovatelja

4.2.3.1 Zavarovatelji so proizvajalci zavarovanja. Zasnova njihovih zavarovalnih polic se opira na izračun tveganja, ki upošteva pravno okolje, v katerem se zavarovalna polica prodaja. Zavarovatelj, ki je sposoben proizvod prodajati v skladu z enim in istim pravnim redom na ozemlju celotne Skupnosti, lahko združi tveganja, krita v Evropski skupnosti, brez izkrivljanj, ki izvirajo iz razlik v nacionalnem zavarovalnem pravu. Zaradi tega razlike v zavarovalnem pravu ne bodo ovirale svoboščin zavarovatelja.

4.2.3.2 Če pa se pravo, ki se uporablja za zavarovalno polico, spremeni glede na to, kje se ta prodaja, bo različno pravno okolje v vsaki državi članici vplivalo na izračun tveganja, in s tem tudi na delovanje zakona velikih števil, na katerega se zavarovalništvo opira.

4.2.3.3 Zaradi tega bodo morali zavarovatelji, ki opravljajo čezmejne storitve, oblikovati svoje zavarovalne police v skladu z različnimi zasnovami in izračuni, ki bodo odvisni od veljavne prava. To bo resna ovira za delovanje notranjega trga.

4.2.3.4 Iz kratkega vpogleda v pravne predpise Skupnosti, ki so povezane z zasebnim mednarodnim pravom v zavarovalniškem sektorju, je razvidno, da je zavarovatelj pravzaprav prisiljen prilagoditi zavarovalne police pravnemu okolju države članice, kjer se te prodajajo. V skladu s členom 7(1)(a) in (h) Druge direktive o premoženjskem zavarovanju⁽²³⁾ se za zavarovalno pogodbo uporablja pravo države članice, kjer je tveganje, in v skladu s členom 32(1)(1) Direktive o življenjskem zavarovanju⁽²⁴⁾ zakonodaja države članice, kjer se prevzame obveznost. Kraj tveganja ali obveznosti je v večini primerov določen z običajnim prebivališčem imetnika zavarovalne police⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ UL 2003 št. C 63/1 (9 pod št. 47, 48): „Enaki problemi nastajajo zlasti pri zavarovalnih pogodbah“.

⁽²³⁾ Popoln citat podan zgoraj v opombi 20.

⁽²⁴⁾ Popoln citat podan zgoraj v opombi 20.

⁽²⁵⁾ Glej člen 2, lit. d) Druge direktive o premoženjskem zavarovanju; člen 1, odstavek 1, lit. g) Direktive o življenjskem zavarovanju.

4.2.3.5 Zavarovatelj se lahko temu izogne tako, da pravo, ki se uporablja za zavarovalno pogodbo (najverjetneje pravo države, kjer ima svoj sedež) izbere s sporazumom, ki ga sklene z zavarovancem. Vendar je ta možnost občutno omejena s predpisi zasebnega mednarodnega prava v direktivah o zavarovalništvu. Na področju premoženjskega zavarovanja zagotavljajo direktive svobodno izbiro prava le za zavarovalne pogodbe, ki krijejo velika tveganja.⁽²⁶⁾ Državam članicam — tj. država članica, v kateri je tveganje — je dodeljena diskrecija, da razširijo obseg avtonomije pogodbenih strank⁽²⁷⁾. V vseh drugih primerih direktive pogodbenim strankam dodeljujejo le določeno avtonomijo⁽²⁸⁾, s čimer pa ne preprečujejo opisanih problemov, s katerimi se soočajo zavarovatelji, ki sklepajo zavarovalne pogodbe prek meja. Na področju življenjskega zavarovanja lahko država članica prevzete obveznosti pogodbenim strankam dodeli avtonomijo⁽²⁹⁾. Sicer te uživajo zgolj omejene možnosti izbire prava⁽³⁰⁾.

4.2.3.6 Te ugotovitve o stanju evropskega mednarodnega zavarovalnega pogodbenega prava jasno kažejo, da mora pri zavarovanju za masovna tveganja zavarovatelj v večini primerov prilagoditi svoj proizvod pravnemu okolju, kjer ima imetnik zavarovalne police stalno prebivališče.⁽³¹⁾ To breme postane še večje z dejstvom, da lahko imetnik zavarovalne police po sklenitvi zavarovalne pogodbe spremeni stalno prebivališče.⁽³²⁾

4.2.3.7 Edina izjema v evropskem mednarodnem zavarovalnem pogodbenem pravu je zavarovanje za velika tveganja na področju premoženjskega zavarovanja. V tem primeru lahko zavarovatelj in zavarovanec izbirata veljavno pravo. Vendar pa

⁽²⁶⁾ Člen 7, odstavek 1, lit. f) Druge direktive o premoženjskem zavarovanju (kakor je bil spremenjen s členom 27 Tretje direktive o premoženjskem zavarovanju); za opredelitev velikih tveganj glej člen 5(d)(i) Prve direktive o premoženjskem zavarovanju.

⁽²⁷⁾ Glej člen 7, odstavek 1, lit. a) in d) Druge direktive o premoženjskem zavarovanju.

⁽²⁸⁾ Glej člen 7, odstavek 1, lit. b), c), e).

⁽²⁹⁾ Glej člen 32, odstavek 1, stavek 2 Direktive o življenjskem zavarovanju.

⁽³⁰⁾ Glej člen 32, odstavek 2 Direktive o življenjskem zavarovanju.

⁽³¹⁾ Glej akcijski načrt Komisije ES UL 2003 št. 63/1 (9 pod št. 48): „Besedila enotne politike, ki bi se lahko na različnih evropskih trgih tržila pod enakimi pogoji, ni mogoče prevesti v prakso“.

⁽³²⁾ Četudi taka sprememba ne bi vplivala na splošno veljavno zakonodajo, lahko sodišča države članice novega običajnega prebivališča zavarovanca uvedejo (mednarodno) obvezne pravne predpise. Na podlagi člena 9(1)(b) Uredbe o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodb ima zavarovanec pravico vložiti tožbo zoper zavarovatelja v državi članici svojega (novega) prebivališča. Sodišča te države članice lahko uvedejo obvezne pravne predpise v skladu s členom 7(2)(2) Druge direktive o premoženjskem zavarovanju in členom 32(4)(1) Direktive o življenjskem zavarovanju (obvezni pravni predpisi po *lex fori*).

lahko tudi v primerih zavarovanj za velika tveganja sodišče države članice, v kateri ima zavarovanec prebivališče (s sodno pristojnostjo v skladu s členom 9(1)(b) Uredbe Bruselj I⁽³³⁾), uvede obvezne pravne predpise⁽³⁴⁾.

4.2.3.8 Iz tega sledi, da bodo zavarovatelji zelo neradi opravljali storitve prek meja, vsaj zavarovanja za masovna tveganja. Povsem mogoče je, da bo to vprašanje lahko rešil preobrat v zasebnem mednarodnem pravu. Zdi se, da bodo navedene ovire odpravljene, če bodo stranke uživale svobodo izbire prava in — v odsotnosti le-te — če bo veljavno pravo določeno s krajem ustanovitve zavarovatelja. Vendar pa lahko tak preobrat v zasebnem mednarodnem pravu občutno ogrozi osnovne pojme varstva imetnikov zavarovalne police in potrošnikov v zasebnem mednarodnem pravu: v zavarovalniškem sektorju bi omogočal svobodo izbire prava celo v poslovanju med podjetjem in potrošnikom, kjer bi bil potrošnik v skladu s členom 5 Rimske konvencije užival varstvo v drugih sektorjih. Hkrati ta preobrat ne bi v celoti rešil problema: sodišča države članice, kjer ima imetnik zavarovalne police prebivališče, bi še vedno izvajala svoje mednarodno obvezne pravne predpise. Predvsem zavarovanci bodo ob spoznanju, da bodo izgubili varstvo svojega domačega prava in da bodo podvrženi neznamemu tujemu zavarovalnemu pravu⁽³⁵⁾, zelo zadržani glede sklepanja zavarovalnih pogodb v tujini.

4.2.4 Stališče imetnika zavarovalne police

4.2.4.1 V skladu s trenutnim zasebnim mednarodnim pravnim okvirom lahko imetniki zavarovalne police pokažejo veliko zanimanje, da sklenejo zavarovanje v tujini. Vedoč, da bodo (večinoma) uživali varstvo prava države članice svojega prebivališča, bodo izkazali zanimanje za čezmejno pridobitev zavarovanja. Vendar imetniki zavarovalnih polic ne bodo mogli pridobiti tujih zavarovalnih proizvodov, tudi če bodo tako hoteli: veljavnost prava njihove domače države namreč vedno znova spreminja pridobljene zavarovalne police v pogodbe, ki so bolj ali manj določene s pravom njihove domače države. Če pa kljub temu želijo kupiti tuje zavarovalne proizvode, se bodo morali ukvarjati s tujimi zavarovatelji, ki jim bodo zelo neradi odobrili tako zavarovanje.

4.2.4.2 Kot je bilo prikazano, bi lahko tako neodločnost odpravila sprememba v pravnih predpisih mednarodnega zavarovalnega pogodbenega prava.⁽³⁶⁾ Vendar pa bi taka sprememba v zasebnem mednarodnem pravu privedla do tega, da bi neodločnost zavarovatelja nadomestila vsaj enako močna

neodločnost zavarovanca pri povpraševanju po tujem zavarovanju. Notranji trg se tako ne more oblikovati.

4.2.4.3 Dodati je treba še en vidik. Na notranjem trgu imetnik zavarovalne police uživa svobodo gibanja (glej zlasti člen 18 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti). Vendar lahko sprememba zavarovančevega običajnega prebivališča škodljivo učinkuje na njegovo zavarovanje. Prvič, sodišča države članice, v katero se imetnik zavarovalne police preseli, lahko uvedejo nove mednarodno obvezne pravne predpise, ki vplivajo na zavarovalno polico, pridobljeno na nekdanjem stalnem prebivališču. Drugič, zakoni o obveznem zavarovanju lahko zahtevajo zavarovanje, ki je drugačno od tistega, ki ga je imetnik zavarovalne police pridobil v nekdanjem stalnem prebivališču. Tretjič, imetnik zavarovalne police morda želi zavarovati tveganja v različnih državah članicah, ki bodo krita z eno samo zavarovalno polico.

4.2.4.4 Trenutni pravni položaj takih evropolitik ne omogoča v celoti; namesto tega se oblikujejo „krovne pogodbe“, ki jih je dejansko toliko, kolikor je zadevnih držav članic. Kar torej manjka, je možnost prenosne zavarovalne police za tako imenovanega „evromobilnega“ imetnika zavarovalne police⁽³⁷⁾, ki v svojem življenju živi in dela v različnih delih Evropske skupnosti.

4.2.5 Perspektiva zavarovalnih posrednikov

4.2.5.1 Posredniki odločilno vplivajo na posredovanje zavarovalnih pogodb. Zavarovalni posredniki so ključni element pri vzpostavljanju notranjega zavarovalniškega trga. To zlasti drži za zavarovalne agente. Z uresničevanjem svobode opravljanja storitev — zagotovljene s členi 49–55 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in uzakonjene z Direktivo o zavarovalnih posrednikih⁽³⁸⁾ — posredniki pomembno prispevajo k oblikovanju in delovanju notranjega zavarovalniškega trga. Zlasti na področju zavarovanja za masovna tveganja je verjetneje, da bo agent tisti, ki bo poskušal plasirati tveganje na tuj zavarovalni trg kot pa odjemalec.

4.2.5.2 Vendar pa podatki o tujem zavarovalniškem trgu in njegovih proizvodih verjetno ne bodo odločilno vplivali na agentovo pomanjkljivo znanje o lokalnem pravu. Ker so proizvodi na tujem zavarovalniškem trgu zasnovani glede na lokalno pravo, lahko zavarovalni agent predvideva, da bosta vsebina in cena zavarovalne police drugačni v pravem okolju njegovega (tj. tujega) odjemalca. Zato agenti ne morejo tako zlahka vstopiti

⁽³³⁾ Glej opombo 20 zgoraj.

⁽³⁴⁾ Temu se lahko zavarovatelj izogne z uvedbo klavzule o sodni pristojnosti, dovoljene skladno s členom 13(5) v povezavi s členom 14 (tj. št. 5) Uredbe o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodb, in z dodelitvijo izključne pristojnosti sodiščem države članice, kjer ima zavarovatelj svoj sedež. Na splošno je perspektiva zavarovatelja precej obetavnejša v primeru zavarovanja za velika tveganja.

⁽³⁵⁾ Glej točko 4.2.4 spodaj.

⁽³⁶⁾ Glej točko 4.2.3 zgoraj.

⁽³⁷⁾ Basedow, Die Gesetzgebung zum Versicherungsvertrag zwischen europäischer Integration und Verbraucherpolitik, v: Reichert-Facilides/Schyder (Hg.), Versicherungsrecht in Europa – Kernperspektiven am Ende des 20. Jahrhunderts, ZSR 2000 (Beiheft 34) 13 – 30 (stran 20).

⁽³⁸⁾ Direktiva 2002/92/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. decembra 2002 o zavarovalnem posredovanju; UL L 9 z dne 15. januarja 2003, str. 3.

na tuje zavarovalniške trge, da bi tam plasirali masovna tveganja, temveč se morajo pogajati za vsako pogodbo posebej. To bo verjetno privedlo do nesprejemljivo visokih stroškov transakcij, in s tem oviralo delovanje notranjega zavarovalniškega trga.

4.2.6 Podobne skrbi za zavarovanje, ki se trži prek podružnic

4.2.6.1 Zelo pogosto se navaja, da zavarovanje po svoji naravi zahteva nekakšno geografsko bližino zavarovatelja in stranke. V prihodnosti bi lahko ta ugotovitev pokazala, da čezmejna prodaja ne bo tako pogosta v zavarovalniškem sektorju, kot je v drugih panogah (npr. prodaji knjig prek medmrežja, itd.). Zaradi odnosov s strankami bi zavarovatelji v drugih državah članicah mogoče raje delovali prek podružnic ali hčerinskih družb.

4.2.6.2 Zagovorniki takega stališča načeloma ne nasprotujejo uskladitvi zavarovalnega pogodbenega prava, ampak želijo pokazati, da bo vpliv omejen na določen delež zavarovalnih pogodb, ki se bodo dejansko tržile prek meja, ali na stranke, ki so pravzaprav mobilne in menjajo svoje stalno bivališče v različnih državah članicah.

4.2.6.3 Vendar pa bo dejanski vpliv občutno večji. Če se zavarovalne pogodbe v drugih državah članicah prodajajo prek podružnic („ustanov“) ali celo hčerinske družbe, se pojavijo enake težave za stranke, posrednike in zavarovatelje. Zavarovatelji morajo svoje proizvode prilagoditi lokalnim razmeram, vključno lokalnemu pravnemu okolju. Posledično morajo preoblikovati svoje proizvode. Zato se polica, ki je zasnovana v eni državi članici, v drugi državi članici ne more prodajati prek podružnice, ne da bi se občutno spremenila zaradi različnega (pravnega) okolja. Posredniki in stranke se soočajo s težavo, da preprosto ne bodo našli tujih zavarovalnih proizvodov na svojih trgih.

4.2.6.4 Uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava bi občutno znižala stroške zasnove proizvoda na notranjem trgu. Zavarovatelji, ki imajo sedež v drugi državi članici, bi se lahko omejili, da strankam svetujejo prek svojih agentov, škodne likvidacije opravijo prek svojih pristojnih regionalnih pisarni itd. Tudi če bi zavarovatelji delovali prek hčerinskih družb, bi si zavarovalniške skupine lahko prizadevale skupaj in delile stroške zasnove proizvoda.

4.2.6.5 Tako bi stranke lahko učinkovito izkoristile notranji trg. Na notranjem trgu, ki temelji na usklajenem zavarovalnem pogodbenem pravu, bi inovacije na zavarovalniškem trgu lažje segale prek meja. Evropske stranke bi imele dostop do v tujini zasnovanih zavarovalnih proizvodov.

4.3 Zlasti: uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava in širitev EU

4.3.1 1. maja 2004 se je Evropski skupnosti pridružilo 10 novih držav članic, od tega je osem držav na prehodu v tržno gospodarstvo. Kot predpogoj za pridružitvev Evropski skupnosti je bilo treba njihovo zavarovalno pravo uskladiti s pravnim redom Evropskih skupnosti⁽³⁹⁾. Kot predpogoj za delovanje zavarovalniških trgov v teh državah je nepogrešljiva sodobna zakonodaja o zavarovalnem pogodbenem pravu. Medtem ko je nekaj novih članic sprejelo sodobno zakonodajo, morajo druge ustrezne ukrepe še sprejeti.

4.3.2 Zdi se, da bi tako uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava služila interesom razširjenega notranjega zavarovalniškega trga in novim državam članicam pomagala posodobiti njihove zakonodaje ter se izogniti novim razlikam med nacionalnimi sistemi. Koristno bi bilo, če bi lahko Komisija Evropskih skupnosti zadevne države čim prej obvestila, kdaj name-rava uskladiti zavarovalno pogodbeno pravo.

5. Predlog direktive Komisije iz leta 1979

5.1 Kot je bilo navedeno zgoraj, je Komisija leta 1979 predstavila prvotni predlog direktive, s katerim je želela uskladiti zakone in druge predpise v zvezi z zavarovalnimi pogodbami⁽⁴⁰⁾. Ta predlog je bil pripravljen neposredno po *Splošnem programu za odpravo omejitev za svobodo opravljanja storitev*, ki je na področju zadev, ki so povezane z neposrednim zavarovanjem, predvidel uskladitev pravnih in upravnih instrumentov, ki urejajo zavarovalne pogodbe, „v takšnem obsegu, da bi njihovo neskladje oškodovalo imetnike zavarovalnih polic in tretje stranke“⁽⁴¹⁾.

5.2 Predlog je izrazil stališče, da je uskladitev, ki so jo zahtevale takrat veljavne direktive, neprimerna; prav tako je menil, da ne zadostuje, če se v Pogodbi prepove diskriminatorsna obravnava v zvezi z opravljanjem storitev, če zadevno podjetje ni bilo ustanovljeno v državi članici, v kateri so se storitve opravljale.

⁽³⁹⁾ Glej Heiss, „Expanding the Insurance Acquis to Accession Candidates: From the Europe Agreements to Full Membership“ [Razširitev pravnega reda o zavarovalništvu na države kandidatke za pristop: od evropskih sporazumov do polnopravnega članstva], v: Heiss (ured.), „An Internal Insurance Market in an Enlarged European Union“ [Notranji zavarovalniški trg v razširjeni Evropski uniji], Karlsruhe, 2002, 11 – 22.

⁽⁴⁰⁾ KOM(79) 355 končna verzija z dne 10. julija 1979, 190/2 z dne 28. julija 1979

⁽⁴¹⁾ UL z dne 15.1.1962, Nasl. V, Ca).

5.2.1 Zato se je zdelo, da bi bilo primerno urediti „nekatera splošna vprašanja, zlasti v zvezi z obstojem kritja, ki je odvisno od plačila premije, trajanjem pogodbe in položaja zavarovanih oseb, ki niso imetniki zavarovalnih polic“, ter „posledice, ki nastanejo, prvič, zaradi obnašanja imetnika zavarovalne police ob sklenitvi pogodbe in med njenim trajanjem v zvezi s prijavo tveganja in škode, ter drugič, zaradi njegovega odnosa do ukrepov, ki jih je treba sprejeti v primeru škode“.

5.2.2 V predlogu je bilo prav tako obravnavano, da „se državam članicam lahko dovoli, da sprejmejo različne rešitve samo, kadar je to izrecno predvideno v besedilu direktive“; vsak drugačen pristop bi cilje tega predloga postavil pod vprašaj. To bi tako bil pomemben korak k popolni uskladitvi na tem področju ⁽⁴²⁾.

5.3 Odbor je v svojem soglasno sprejetem mnenju o tem predlogu ⁽⁴³⁾ izpostavil naslednje ključne točke:

- a) Komisija je omejila svoj pristop na uskladitev točk, za katere je menila, da so nujne, čeprav je Odbor menil, da bi bilo treba naknadno uskladiti tudi druge vidike;
- b) Odbor je obžaloval, da v direktivi ni bilo nobene razlike med masovnimi tveganji ter komercialnimi, industrijskimi in drugimi tveganji;
- c) predlagal je, da se lahko zdravstveno zavarovanje prav tako izključi s področja uporabe te direktive;

⁽⁴²⁾ V besedilu je bilo med drugim navedeno, da se bodo uskladila naslednja področja:

- a) formalna zgradba zavarovalne police;
- b) pravica do prijave jamstva, ko se sklene pogodba, skupaj z minimalnimi formalnimi zahtevami, ki se nanašajo na to;
- c) jezik, v katerem je pogodba sestavljena;
- d) pravila, ki zajemajo prijave zavarovanih oseb, ko se sklene pogodba, v zvezi z okoliščinami, ki bi lahko vplivale na presojo in prevzem tveganja zavarovalca ter posledice, če zavarovana oseba ne izpolni ali namenoma ne izpolni obveznosti;
- e) pravila, ki zajemajo prijave zavarovane osebe, potem ko je sklenjena pogodba, glede dejstev ali okoliščin, ki bi lahko povzročili večje tveganje, skupaj s posledicami neizpolnitve obveznosti, da tako stori;
- f) pravila v zvezi z dokaznim bremenom, kadar je prišlo do neizpolnjevanja zgoraj navedenih obveznosti;
- g) pravila, ki urejajo premije v primeru manjšega tveganja;
- h) posledice neplačila zavarovalne premije ali dela nje;
- i) obveznosti imetnika zavarovalne police, če pride do škode;
- j) pravila o prekinitvi zavarovalne pogodbe; in
- k) možnost, da lahko pogodbene stranke odstopajo od določb direktive, kadar bi to bilo bolj ugodno za imetnika zavarovalne police, zavarovano osebo ali zavarovano tretjo osebo.

Predlagana direktiva bi veljala za vse neposredna zavarovanja, razen tista, ki se nanašajo na:

- a) tima vozila;
- b) zrakoplov;
- c) plovila za plovbo po morju, jezeru, rekah in kanalih;
- d) blago v tranzitu;
- e) odgovornost za zrakoplove in plovila za plovbo po morju, jezeru, rekah in kanalih;
- f) kredit in poročstvo, pri čemer je treba posebno pozornost posvetiti posebnim značilnostim teh zavarovalniških panog.

⁽⁴³⁾ Poročevalec: De Bruyn, UL C 146 z dne 16.6.1980

d) obžaloval je dejstvo, da direktiva ne zajema prevzetih polic zavarovateljev, ki imajo sedež v državi članici, ampak je zajela tveganja v državah nečlanicah ali prevzete police imetnikov zavarovalnih polic s stalnim prebivališčem zunaj Skupnosti;

e) Odbor je zahteval, da je treba sestaviti posebna pravila, ki bodo ustrezno zaščitila imetnike zavarovalnih polic, ne glede na to, ali so posamezniki ali mala podjetja, da bi zlasti zajemala:

- 1) obdobje za razmislek („cooling-off period“) in pravico do odstopa;
- 2) nepoštene klavzule;
- 3) izrecno navedbo izjem in rokov;
- 4) ustrezne podatke pred sklenitvijo pogodbe;

f) zahteval je, da je pravica do pritožbe poškodovanih tretjih oseb zajeta v ad hoc direktivi ali da se obravnava v naslednji stopnji usklajevanja.

5.4 Odbor je nato opravil kritično analizo vsakega posameznega člana v predlogu; njegove pripombe o tem je še vedno vredno upoštevati v vsaki novi pobudi na tem področju.

5.5 Tudi Evropski parlament je takrat izdal svoja mnenja o tem predlogu ⁽⁴⁴⁾. Med drugim je menil, da „bi uskladitev zagotovila podoben standard zaščite imetnikov zavarovalne police, ne glede na izbiro prava“.

5.5.1 Parlament je predlagal številne spremembe, predvsem v zvezi: s področjem uporabe direktive (odprava izključitev); ključnimi sestavinami zavarovalnih pogodb; obveznostjo imetnika zavarovalne police, da poda prijavo o nekaterih okoliščinah; posledicami tega za ohranitev zavarovalne pogodbe bodisi v zvezi s prvotnimi okoliščinami bodisi spremembami v času veljavnosti pogodbe; dokazom, ki ga mora zagotoviti imetnik zavarovalne police, če pride do škode, ter s pogoji, pod katerimi se lahko prekine pogodba.

5.5.2 Namen pripomb Parlamenta je bil jasno poudariti, „da bi moralo obstajati pravično ravnotežje med interesi zavarovatelja in zavarovane osebe“.

⁽⁴⁴⁾ UL C 265 z dne 13.10.1980

5.6 Komisija je po teh pripombah imela možnost sestaviti nov, popravljen predlog⁽⁴⁵⁾, v katerem so bili izpostavljeni različni predlogi in pobude, ki sta jih pripravila Odbor in Parlament. V njem se je pozornost prvič posvetila dejstvu, da „bi uskladitev zakonodaj v zvezi z zavarovalnimi pogodbami omogočila, da bi izvajalci storitev v eni državi članici le-te lažje opravljali v drugi državi članici“. To je bila ena od prvih navedb cilja uresničitve enotnega trga pri finančnih storitvah⁽⁴⁶⁾.

5.6.1 Ta Komisijin predlog direktive naj bi začel veljati 1. julija 1983. Vendar nazadnje ni bil sprejet zaradi pomanjkanja politične volje držav članic.

5.7 Kakšen je današnji pomen predloga Komisije iz leta 1979/80?

5.7.1 Odgovori na vprašalnik, ki je bil poslan o tem, in javno zaslišanje, ki je potekalo 16. aprila 2004, so pokazali, da obstaja splošno soglasje, da je treba ta predlog, čeprav je star dvajset let, resno upoštevati kot še vedno veljaven prispevek k novi pobudi na tem področju in kot dobro izhodišče za to.

5.7.2 Vseeno je bilo prav tako poudarjeno, da gredo trenutne zahteve za uskladitev zavarovalnih pogodb veliko dlje od predloga iz leta 1980 in da morajo biti pravila, ki bodo predlagana, posledica razprave o poglobljeni študiji primerjalnega prava.

6. Načini usklajevanja

6.1 Iskanje najboljših rešitev z uporabo primerjalne pravne metode

6.1.1 Pred vsakim poskusom uskladitve evropskega zavarovalnega pogodbenega prava je treba opraviti pripravljeno delo primerjalnega prava. Tako delo že ustaljeno poteka na akademski ravni. Pravzaprav je primerjalno delo že bilo opravljeno na področju splošnega pogodbenega prava s predstavitvijo načel evropskega pogodbenega prava. Na področju zavarovalnega pogodbenega prava je bilo objavljeno in bo objavljeno veliko število rezultatov primerjalne pravne raziskave.⁽⁴⁷⁾ Leta 1999 je pokojni profesor Reichert — Facilides ustanovil projektno skupino za „ponovno formuliranje evropskega zavarovalnega pogodbenega prava“. Člani te skupine so strokovnjaki na področju zavarovalnega prava in zastopajo različne pravne rede (v Evropski skupnosti in zunaj nje).

⁽⁴⁵⁾ KOM(80) 854 končna verzija z dne 15.12.1980 – UL C 355 z dne 31.12.1980

⁽⁴⁶⁾ Nov predlog Komisije se je zlasti nanašal na:

- a) izključitev zdravstvenega zavarovanja, kot je to predlagal Odbor;
- b) več podrobnosti postopkov za prekinitev pogodbe, pri čemer se prevelika pozornost posveča možnosti obdržanja spremenjenih pogodb, namesto da bi se preprosto razveljavile; in
- c) boljše ubeseditev pravil o dokaznem bremenu.

⁽⁴⁷⁾ Glej Basedow/Fock (ed.), *Europäisches Versicherungsvertragsrecht*, Tübingen, Zvezek I in II 2002, Zvezek III 2003; Reichert-Facilides (ured.), *Zavarovalne pogodbe*, v: *International Encyclopedia of Comparative Law* [Mednarodna enciklopedija primerjalnega prava] (kmalu).

6.1.2 Smernice za iskanje „najboljše rešitve“ za zavarovalno pogodbeno pravo so lahko naslednje: prvič, ustrezno je treba upoštevati osnovno nalogo celotnega zavarovalnega pogodbenega prava — zagotoviti pravni okvir za učinkovit prevzem tveganja s strani zavarovatelja in tako zagotoviti dobro delovanje zavarovalništva kot takega. Drugič, nujno je, da so nasprotni interesi strank skrbno uravnoteženi. V zvezi s tem je treba ustrezno priznati sodobni trend, da se imetniku zavarovalne police dodeli sorazmerno visoka stopnja zaščite.

6.1.3 Na podlagi teh ugotovitev bi se morala prizadevanja za izboljšanje notranjega zavarovalniškega trga biti usmerjati na obvezne predpise. Ti predpisi so nepogrešljiv okvir za neodvisno sklepanje pogodb s strankami in hkrati ovirajo notranji zavarovalniški trg, dokler niso usklajeni. Tako so regulativne potrebe na področju zavarovanja združljive z zahtevami uskladitve notranjega zavarovalniškega trga.

6.2 Ukrepi za uskladitev morajo zagotoviti visoko stopnjo zaščite imetnika zavarovalne police

6.2.1 Cilj zavarovalnega pogodbenega prava — vsaj njegovih polobvezujočih določb — je zaščititi šibkejšo stranko in ga lahko strokovno imenujemo pravo varstva potrošnikov. Vendar tradicionalna zaščita imetnika zavarovalne police sega dlje kot splošno pravo varstva potrošnikov: poleg zasebnih potrošnikov so zaščiteni tudi mali podjetniki, ko sklepajo zavarovanje.

6.2.2 Pri usklajevanju evropskega prava varstva potrošnikov mora Evropska skupnost potrošnikom zagotoviti visoko stopnjo zaščite (glej npr. člen 95(3) Pogodbe ES). Ta koncept prav tako velja za zakonodajne akte, ki temeljijo na drugih členih Pogodbe ES, ki zakonodajnemu organu ES (na področju zavarovalnega prava ponavadi člen 47(2) v povezavi s členom 55 Pogodbe ES). Zato bi ukrep, ki bi uskladil zavarovalno pogodbeno pravo, zagotovil visoko stopnjo zaščite imetnika zavarovalne police.

6.3 Minimalni standardi ali popolna uskladitev?

6.3.1 Analiza trenutnih težav z notranjim zavarovalniškim trgom jasno dokazuje, da je potrebna popolna uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava. Uskladitev minimalnih standardov bi državam članicam omogočila, da uporabijo višji standard zaščite, kot jih zagotavlja evropska zakonodaja, in bi tako ustvarili nove ovire za notranji zavarovalniški trg.

6.3.2 Minimalni standardi ne bi škodovali delovanju notranjega trga, če bi se trenutna ureditev zasebnega mednarodnega prava nadomestila s predpisi, ki bi privedli do uporabe zakonodaje države, v kateri ima zavarovatelj sedež. Tako bi vsak zavarovatelj svoj proizvod izdelal v skladu s svojo nacionalno zakonodajo (ki bi dovoljevala vsaj evropski minimalni standard zaščite) in bi ga v vseh drugih državah članicah lahko prodajal na podlagi zakonodaje „domače države“. Imetnik zavarovalne police bi lahko zaupal, da bo dobil minimalne standarde zaščite, čeprav zanj velja tuja zakonodaja.

6.3.3 Vendar taka sprememba v ureditvi mednarodnega zasebnega prava ni niti verjetna niti zaželeno. Prvič, taka sprememba bi potrošnike zavarovalnih storitev prikrajšala za varstvo potrošnikov, ki je predvideno s členom 5 Rimske konvencije, ki „pasivnega“ potrošnika štiti celo na področjih, na katerih je bistveno pravo varstva potrošnikov usklajeno. Drugič, obvezne pravne predpise kraja stalnega prebivališča imetnika zavarovalne police bi naložila sodišča; ovire za delovanje notranjega trga bi tako vedno ostale. Tretjič, treba je navesti, da lahko zavarovatelj v skladu z uredbo o pristojnosti in priznavanju ter izvršbi tožb svojega zavarovanca toži samo na sodiščih stalnega prebivališča imetnika zavarovalne police (glej čl. 12(1)) z zelo malo izjemami), le-ta pa bo za svoje tožbe verjetno izbral enak način v skladu s členom 9(1).

6.3.4 Tako bi sprememba v ureditvi mednarodnega zasebnega prava privedla do položaja, pri katerem bi sodišča, ki imajo pristojnost, v večini primerov morala uporabiti tujo zakonodajo. S tem bi bili spori o zavarovalniških vprašanjih bolj obremenjujoči in dražji, čeprav bi bilo samo zavarovalno pravo usklajeno. Zato tega pristopa ne moremo priporočati. Ureditev mednarodnega zasebnega prava bi načeloma morala ostati taka, kot je, zavarovalno pogodbeno pravo pa bi bilo treba popolnoma uskladiti. Vendar ta trditev ne zanika, da obstaja možnost izboljšanja trenutne ureditve mednarodnega zasebnega prava; na primer, dokler zavarovalno pogodbeno pravo ne bo usklajeno, se lahko „evromobilnemu“ državljanu omogoči, da izbira med zakonodajo svojega stalnega bivališča in zakonodajo svojega državljanstva.

6.4 *Ali je na notranjem zavarovalniškem trgu potrebna uskladitev splošnega pogodbenega prava?*

6.4.1 Zavarovalno pogodbeno pravo je sistematično vpeto v splošno pogodbeno pravo. Ta ugotovitev postavlja vprašanje, ali se lahko uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava doseže samo, če se uskladi celotno pogodbeno pravo (ali vsaj njen splošni del), oziroma ali se to lahko doseže neodvisno. Zdi se, da bolj drži zadnje.

6.4.2 Kot je bilo navedeno zgoraj, oviro za notranji zavarovalniški trg predstavljajo obvezni predpisi in bi jih zato bilo treba uskladiti. Pogodbeno pravo na splošno pa je po svoji naravi neobvezno. Vendar pa obstajajo nekateri obvezni predpisi. Niti se ne zdi, da bi ti predpisi v pravnih redih držav članic bili tako bistveno drugačni, da bi neuskladitev ovirala delovanje notranjega zavarovalniškega trga oziroma da bi pomembno vplivala na zavarovalni proizvod kot tak.

6.4.3 Lahko opazimo tudi izjeme. Vendar lahko take izjeme obravnavamo pri uskladitvi zavarovalniškega sektorja. Primer takih predpisov je pravzaprav že urejen z direktivo o nepoštenih pogodbenih pogojih v potrošniških pogodbah⁽⁴⁸⁾, ki prav tako velja za potrošniške zavarovalne police.⁽⁴⁹⁾ Pri zakonu o zavarovalni pogodbi na evropski ravni bi bilo samo treba razširiti področje njene uporabe na vsa masovna tveganja, da bi zadovoljili notranji zavarovalniški trg.

6.4.4 Namen teh utemeljitev ni nasprotovati uskladitvi pogodbenega prava na splošno. To vprašanje prepuščajo lastni presoji ustanov ES. Pravzaprav bi uskladitev splošnega pogodbenega prava olajšala nalogo uskladitve zavarovalnega pogodbenega prava. Predstavljene utemeljitve želijo samo pokazati, da lahko uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava sama doseže svoje cilje.

6.5 *Uvedba neobveznega instrumenta ali uskladitev nacionalnega zavarovalnega pogodbenega prava?*

6.5.1 *Razlika med uskladitvijo nacionalnih zakonodaj in neobveznim instrumentom*

6.5.1.1 V akcijskem načrtu za skladnejšo evropsko pogodbeno pravo je bila poudarjena možnost uvedbe neobveznega instrumenta, namesto uskladitve ali poenotenja nacionalnega pogodbenega prava. Glavna razlika med obema pristopoma je v tem, da bi z neobveznim instrumentom nacionalno pogodbeno pravo ostalo nedotaknjeno, kadar se pogodbene stranke ne bi odločile za uporabo ali zavrnitev instrumenta, odvisno od tega, ali bi ta instrument uporabljal pristop za („opt-in“) ali proti („opt-out“). Tako se vzpostavijo vzporedni pravni redi (evropski in nacionalni) in stranke lahko izbirajo med temi ureditvami.

⁽⁴⁸⁾ Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah; UL 1993 št. L 95/29.

⁽⁴⁹⁾ Po potrebi bi se lahko vstavil poseben seznam nepoštenih klavzul, ki so značilne za zavarovalniški sektor; glej mnenje na lastno pobudo EESO o potrošnikih na zavarovalniškem trgu (CES 116/98 z dne 29.1.1998) in študijo, ki jo je v imenu Komisije vodil Center za potrošniško pravo (Centre de Droit de la Consommation) iz univerze v Montpellieru (Pogodba AO-2600/93/009263) o nepoštenih klavzulah v nekaterih zavarovalnih panogah, ter podobno, kar je nedavno predlagala Komisija za potrošniški kredit (KOM(2002) 443).

6.5.1.2 Po drugi strani pa bi uskladitev ali poenotenje nacionalnega pogodbenega prava tradicionalne koncepte nacionalnega pogodbenega prava nadomestila z evropsko rešitvijo. Stranke ne bi mogle izbirati med svojim nacionalnim ali evropskim modelom.

6.5.2 Prednosti in slabosti obeh pristopov

6.5.2.1 Z vidika notranjega zavarovalniškega trga imata obe rešitvi očitno prednost: odpravljata pravne ovire za trženje polic po Evropi in omogočata, da se lastnik zavarovalne police lahko prosto giba v Skupnosti, ne da bi razlike v zavarovalnem pogodbenem pravu neugodno vplivale na njegovo polico. Zato sta oba pristopa zaželeni v sedanjih razmerah in izbira med njima je samo stvar politike in ne načela.

6.5.2.2 Uskladitev nacionalnega zavarovalnega pogodbenega prava bi lahko bila bolj obremenjujoča kot uzakonitev neobveznega instrumenta. Ker bi privedla do zamenjave nacionalnih „tradicij“ z evropsko rešitvijo, bi lahko nacionalna pravna elita (praktiki kot tudi akademiki) omahovala glede zahteve po uskladitvi.

6.5.2.3 Protislovni dejavnik je soodvisnost med intenzivnostjo vplivov na nacionalno zakonodajo in hitrostjo doseganja rezultatov za notranji trg. Ker neobvezni instrument ne bi odpravil nacionalne zakonodaje, lahko nanj gledamo kot mehak pristop in se zato zdi, da je lažje sprejemljiv za trg. Na drugi strani obstaja bojazen, da bi neobvezni instrument akterje na enotnem trgu (npr. zavarovalnice in borzne posrednike) postavil v čakanje; ker ne bi želel biti v ospredju, bi vsak akter čakal na druge, da gredo naprej in poskusijo izkoristiti (slabe) izkušnje tekmecev. Ali pa bi se na neobvezni dokument gledalo kot na okno priložnosti, ki ga vsi želijo odpreti prvi, tj. s spletno prodajo zavarovanj? Nedvomno bi uskladitev prinesla takojšnje rezultate, ker se noben akter ne bi mogel izogniti, da ga ne bi uporabljal. Na drugi strani lahko na intervencijo gledamo kot na zelo, če ne preveč, močno.

6.5.2.4 Tehnična zaskrbljenost glede neobveznega instrumenta je povezana z dejstvom, da ne more popolnoma nadomestiti uskladitve. To lahko preprosto ponazorimo, če preučimo zavarovanje avtomobilske odgovornosti. Uskladitev prava zavarovanja avtomobilske odgovornosti je zelo pomembna za bistveno mobilnost državljanov ES, ker zagotavlja nujno potrebno zaščito žrtvam prometnih nezgod.

Očitno je, da zaščita žrtve ne sme biti odvisna od tega, ali se stranke odločijo za zavarovalno pogodbo, ki je naklonjena evropskemu instrumentu. Z neobveznim instrumentom tako ne bi mogli nadomestiti uskladitve nacionalnega prava zavarovanja avtomobilske odgovornosti.

6.5.2.5 Ne nazadnje se postavlja vprašanje, ali bo neobvezni instrument dosegel učinkovite rezultate na področju, kot je zavarovalno pravo, za katerega je značilno neravnotežje med strankami. Ali bi stranke izbrale učinkovito ali bi izbiro enostransko opravili zavarovatelji s klavzulami za („opt-in“) in proti („opt-out“) v svojih splošnih pogojih zavarovanja?

6.5.2.6 Glavna skrb ni, ali se bo cilj zakona o evropski zavarovalni pogodbi dosegel z uskladitvijo nacionalnih zakonodaj ali uvedbo neobveznega instrumenta. Vendar pa je treba vprašanje temeljito preučiti.

6.6 Oblikovanje splošnih pogojev zavarovanja, ki bodo veljali v vsej EU?

6.6.1 Ne nazadnje si lahko postavimo vprašanje, ali bi lahko uskladitev zakonodaj nadomestili z oblikovanjem splošnih pogojev zavarovanja, ki bodo veljali v vsej Evropski uniji. Dejansko bi se skrbi glede zavarovateljev, ki morajo upoštevati vsako posamezno pravo posamezne države članice, zmanjšale (čeprav ne odpravile), če bi prišlo do skupnega prizadevanja, ki bi ga podprle ustanove ES.

6.6.2 Vseeno pristop ne more biti dobrodošel. Prvič, pri splošnih pogojih, ki veljajo v vsej EU, se lahko upoštevajo razlike nacionalnega prava, vendar je še vedno potreben ločen izračun tveganja in so lahko neugodni za mobilnega državljanu v EU.

6.6.3 Poleg tega bi pristop povzročil oblikovanje vzorcev, kar bi negativno vplivalo na konkurenco na zavarovalniških trgih. Treba je poudariti, da je bil eden glavnih ukrepov pri oblikovanju enotnega zavarovalniškega trga odprava vseh pravic držav članic, da sistematično nadzirajo splošne pogoje zavarovanja, preden se uvedejo na trgu.⁽⁵⁰⁾ Zaradi takega nastane pomanjkanje različnih zavarovalnih proizvodov, manjša izbira za potrošnike in tako manjša konkurenca. Oblikovanje splošnih pogojev zavarovanja, ki veljajo v vsej EU, strukturno pomeni enako tveganje.

⁽⁵⁰⁾ Glej člen 49 Tretje direktive o neživiljenjskem zavarovanju; člen 34 Direktive o življenjskem zavarovanju.

7. Področja usklajevanja

7.1 Zgoraj je bilo navedeno, da je treba uskladiti obvezne predpise zavarovalnega pogodbenega prava. Dodatno vprašanje je, ali je treba uskladiti vsa področja zavarovalnega pogodbenega prava ali samo določena.

7.2 Zavarovalno pravo se ponavadi deli na splošni del, ki vsebuje predpise, ki veljajo za vse zavarovalne pogodbe, in pravo posebnih zavarovalniških panog. Postavlja se vprašanje, ali bi na notranjem zavarovalniškem trgu bilo treba uskladiti splošne predpise, posebne predpise za določene panoge ali oboje.

7.3 Teoretično bi bilo treba uskladiti oboje: na proizvod vplivajo splošni predpisi in tudi predpisi zavarovalnega prava, ki veljajo za posebne zavarovalniške panoge, in tako ovirajo delovanje notranjega zavarovalniškega trga, npr. predpisi o zadolžnicah, ki jih lahko pogosto najdemo v splošnem delu, v enaki meri vplivajo na razmerje med tveganjem in premijo kot posebni predpisi o, na primer, življenjskem zavarovanju, ki ureja to določeno zavarovanje. Zato pri uskladitvi načeloma ne bi smeli razlikovati med tema dvema sklopoma predpisov.

7.4 Vendar pa bi lahko uskladitev dosegli v več stopnjah. Če je to mogoče, je treba sestaviti seznam prednostnih nalog. Na tem mestu se zdi, da bi se najprej uskladil splošni del. Za veliko zavarovalniških panog ne veljajo posebni in obvezni predpisi⁽²¹⁾, ampak samo splošni predpisi v skladu s trenutnimi ureditvami nacionalnega zavarovalnega pogodbenega prava. Najnujnejša je zato uskladitev splošnih predpisov zavarovalnega pogodbenega prava, če so le-ti obvezni. Ta uskladitev bi takoj omogočila oblikovanje notranjega zavarovalnega trga v vseh panogah, ki jih ne zajemajo posebni in obvezni pravni predpisi. Ko je ta naloga izpolnjena, je treba zajeti tudi urejene panoge, kot so življenjsko in zdravstveno zavarovanje.

7.5 Predpisi, ki bi jih lahko uskladili na prvi stopnji, bi lahko bila naslednji:

- a) predpogodbene dolžnosti, zlasti informacije;
- b) oblikovanje pogodbe;
- c) zavarovalna polica, vrsta, učinki in formalne zahteve;
- d) trajanje pogodbe, podaljšanje in odpoved;
- e) zavarovalni posredniki;
- f) poslabšanje tveganja;
- g) zavarovalna premija;
- h) zavarovani dogodek;

⁽²¹⁾ Veliko določb o posebnih panogah, ki jih lahko najdemo v nacionalnih statutih o zavarovalnem pogodbenem pravu, je neobveznih in zato kot take ne ovirajo notranjega trga.

- i) zavarovanje na račun tretje osebe.

8. Sklepi in priporočila

8.1 Zavarovanje danes pomeni pomembno storitev v trgovinskih odnosih med strokovnjaki ter med strokovnjaki in potrošniki.

8.2 Nekatera osnovna načela, ki urejajo sklepanje in veljavnost zavarovalnih pogodb, se na splošno razlikujejo med nacionalnimi pravnimi sistemi držav članic EU.

8.3 Tako stanje ovira čezmejno trženje tega finančnega instrumenta in posledično moti uresničitev notranjega trga na tem področju.

8.4 Stopnja uskladitve obveznih predpisov, kar poznamo kot „splošni del“ zavarovalnega prava, bi lahko odločilno prispevala k odpravi celega niza ovir in težav, s katerimi se soočajo zavarovalna podjetja, zavarovalni posredniki, zavarovane osebe in imetniki zavarovalnih polic, bodisi strokovnjaki ali posamezni potrošniki, pri opravljanju čezmejnih zavarovalnih poslov.

8.5 Tako stališče si soglasno delijo vse zainteresirane stranke, s katerimi se je posvetovalo ali katere so govorile na to temo na zaslišanju.

8.6 Zdi se, da bi se bilo treba odločiti za postopen pristop za uskladitev, ki bi na začetku bil usmerjen na možno sprejetje neobveznega vzorca zavarovalne pogodbe, pri kateri pa bi bili vsi pogoji in sestavni deli obvezni.

8.7 Pri pripravah je treba upoštevati predloge, navedene v direktivi Komisije iz leta 1979/80, ob upoštevanju pripomb in analiz, ki so jih naredile zainteresirane stranke, predstavniki civilne družbe in upravni organi držav članic, ter primernem upoštevanju sprememb, do katerih je prišlo v tem času v sektorju.

8.8 Instrument Skupnosti, ki bi ga bilo treba uporabiti, bi morala biti uredba, pri čemer bi člen 95 Pogodbe uporabili kot pravno podlago.

8.9 Evropski ekonomsko-socialni odbor na podlagi pripomb v tem mnenju Komisijo poziva, da ponovno odpre ta spis in začne preiskavo primerjalnega prava ter nacionalnih praks na področju zavarovalnih pogodb, da bi potrdila, da je nujno, zaželeno in možno nadaljevati prizadevanja za uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava na ravni Skupnosti.

8.10 Pri takih prizadevanjih je treba upoštevati dosežke akademskih raziskovalcev na tem področju.

8.11 EESO Komisiji priporoča, da je o takem delu treba obvestiti javnost in ga predložiti v javno razpravo, zlasti v obliki zelene knjige, ki je temeljna podlaga, na kateri se lahko pripravi najustreznejši instrument Skupnosti.

8.12 EESO se zaveda, da se lahko ta velik prispevek k uresničitvi notranjega trga finančnih storitev uresniči samo z jasno

politično voljo držav članic pri spodbujanju pobude za uskladitev zavarovalnega pogodbenega prava.

8.13 Evropski ekonomsko-socialni odbor zahteva, da se Evropski parlament pridruži tej pobudi in ji v svojem političnem programu dodeli ustrezno prednost ter ponovno izrazi svojo podporo cilju uskladitve obveznih predpisov splošnega dela zavarovalnega pogodbenega prava.

V Bruslju, 15. decembra 2004

Predsednica

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Anne-Marie SIGMUND

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi „Turizem in šport: prihodnji izzivi za Evropo“

(2005/C 157/02)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 29. januarja 2004 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na temo: „Turizem in šport: prihodnji izzivi za Evropo“.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, ki je pri tej zadevi zadolžena za pripravo del Odbora, je mnenje sprejela dne 10. novembra 2004, na osnovi osnutka, ki ga je predstavil poročevalec g. **PESCI**.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na svojem 413. plenarnem zasedanju dne 15. in 16. decembra 2004 (seja dne 15. decembra 2004) sprejel naslednje mnenje s 144 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima.

Predgovor

Posamezniki, mesta in ljudstva se razvijajo z izmenjavo in delitvijo pozitivnih vrednot, ki jih navdihuje spoštovanje drugih in so usmerjene k vzajemnemu poznavanju, strpnosti, sprejemanju in vzajemni volji do izmenjave izkušenj in projektov.

V vse bolj dinamični družbi, ki so jo zaznamovale globoke družbene, geopolitične in tehnološke spremembe in v kateri mora iti razvoj vrednot skupaj z materialnim razvojem, se zdi najpomembneje izkoristiti vse priložnosti, ne glede na njihovo pomembnost, za ponovno potrditev in širjenje teh vrednot.

Turizem in šport sta sektorja, ki sama po sebi stremita k uresničevanju tega poslanstva. Njuna narava je družbena in kulturna, ne le ekonomska, medsebojno sta močno povezana, saj si delita nekatere temeljne vrednote, kot so intelektualna radovednost, pripravljenost na spremembe, odprtost do znanja in lojalno sočudenje.

Turizem in šport lahko poleg tega prispevata k uresničevanju ciljev, določenih z lizbonsko strategijo, ki želi do leta 2010 iz Evrope narediti najbolj konkurenčno na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. Njun naraščajoči gospodarski vpliv je dejansko vzvod za gospodarstva držav Unije.

Ta prispevek je še pomembnejši sedaj, ko je bil sprejeto besedilo evropske ustavne pogodbe, ki turizem prvič priznava kot področje v pristojnosti Skupnosti. EESO meni, da je to prvi temeljni korak k evropski politiki razvoja, podpore in koordinacije turizma, zato je naklonjen temu, da se v osnutek ustavne pogodbe vstavi člen o športu.

1. Uvod

1.1 Turizem in šport sta sektorja, ki bosta morala imeti v prihodnosti vedno večjo vlogo pri gospodarski in družbeni blaginji Evrope. Njuna temeljna vloga je soglasno priznana na svetovni ravni.